ISSN 2181-7839

# XALQ TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

# PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

**2026**

**5-son**
(Sentabr-Oktabr)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

# MUNDARIJA


| | | |
|---|---|---|
| | | **TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI** |
| **O. Ganiyev** | 4 | Ta'lim tizimida korrupsiyaga qarshi immunitetni shakllantirish: jamoatchilik fikri asosida empirik tahlil |
| **M. Pardayeva** | 13 | Yangi o'quv yilining dastlabki 30 kunida maktab boshqaruvi: strategik ustuvorliklar va boshqaruv amaliyotining diagnostik tahlili |
| **A. Xolmurodov** | 22 | Pedagog kadrlar bilan ta'minlash va ularning kasbiy rivojlanish tizimini takomillashtirish: muammolar, huquqiy asoslar va istiqboldagi yo'nalishlar (Maktabgacha va maktab ta'limi tizimi misolida) |
| **X. Nurmetov** | 26 | Ta'lim tizimini raqamlashtirish sharoitida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari |
| **U. Xasanov** | 30 | Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak pedagoglarning raqamli madaniyatini rivojlantirish asosida kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish |
| **U. Toxirov** | 33 | Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda "PBL" va "Sun'iy intellekt" vositalarini birgalikda qo'llashning pedagogik muammolari va ularning yechimlari |
| **D. Kamoljonova** | 38 | Mutolaa sotsiometrik munosabatlarni shakllantiruvchi madaniy vosita sifatida |
| **B. A'zamov** | 42 | Multimedia texnologiyalari orqali talabalarda raqamli kompetentlikni rivojlantirish |
| **R. Quziyev** | 46 | O'smir yoshdagi o'quvchilarni ijtimoiylashtirish jarayonida axborotlar bilan ishlash madaniyatini shakllantirishning tarbiyaviy ahamiyati |
| **D. Mo'ydinova** | 50 | Talabalarda shaxsiy e'tiqodini shakllantirish texnologiyasi |
| | | **TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI** |
| **Z. Taxirov** | 53 | Uslubiyatning fonetik vositalari |
| **D. Il'yasova** | 58 | Bolalar adabiyoti vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarining estetik didini shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik ahamiyati |
| **N. Kamolova** | 61 | Kimyo ta'limida o'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari |
| **M. Kenjayeva** | 70 | Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish bosqichlari |
| **D. Sadikov** | 74 | Organik kimyo darslarida laboratoriya mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari |
| | | **ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI** |
| **M. Sayidova** | 79 | Ta'lim muassasalarida zamonaviy texnologik ta'lim mazmunida ilg'or texnologiyalarning aks etishi |
| **J. Buriyev** | 83 | Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish |
| **U. Toxirov** | 86 | Oliy ta'lim jarayonida muammoli ta'lim (pbl) texnologiyasi bilan sun'iy intellekt vositalarini integratsiyalashning pedagogik salohiyati |

| | | |
|---|---|---|
| **N. Temirov, X. Sirojiddinova** | 91 | O‘quv jarayonini rivojlantirishda sun’iy intellektdan foydalanish |
| | | **TA’LIMDA MENEJMET** |
| **Q. Almardanov** | 94 | Maktab rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini takomillashtirish orqali ta’lim sifatini oshirish jarayonlarini optimallashtirish |
| | | **TA’LIMDA IQTISODIOT VA MOLIYALASHTIRISH** |
| **N. Boymuradov** | 103 | Maktabgacha ta’lim tashkilotida moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda moliyaviy boshqaruv modeli |
| **A. Boltaev** | 109 | Tizimli yondashuv asosida maktabgacha ta’lim tashkilotlarida byudjetdan tashqari mablag‘larni jalb qilish va ularni samarali boshqarish |
| | | **MALAKA OSHIRISH VA QAYTA TAYYORLASH** |
| **N. Dushayeva** | 115 | Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida pedagogik etikani shakillantirish vositalari va shartlari |
| | | **PSIXOLOGIYA** |
| **X. Toshturdieva** | 119 | Umumiy o‘rta ta’lim maktablari o‘quvchilarini deontologik qobiliyatlarini shakllantirishning hozirgi holati |
| **M. Muzaffarova** | 127 | Raqamli jamiyat sharoitida boshlang‘ich maktab o‘quvchilarining raqamli sotsializatsiyasi va ota-onalik kompetentligining psixologik-pedagogik determinantlari |
| **D. Adilova** | 131 | Jamoadagi konfliktlarni boshqarish va ularni konstruktiv murosaga olib kelishning zamonaviy mexanizmlari |
| | | **ATROF-MUHIT MUHOFAZASI VA EKOLOGIK XAVFSIZLIK** |
| **D. Zayniddinova** | 135 | Markaziy osiyoda suv resurslari muammosi va barqaror boshqaruv strategiyalari |
| | | **QIYOSIY PEDAGOGIKA** |
| **D. Xoliqulova** | 138 | Mehrli maktab o‘quvchilarining ijtimoiy moslashuvchanlik ko‘nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi |

**Xushnud NURMETOV,**
Chirchiq davlat pedagogika universiteti, o‘qituvchi

# TA’LIM TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

**Annotatsiya**

Maqolada ta’lim tizimini raqamlashtirish jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-nazariy asoslari yoritilgan. Raqamli ta’lim muhitini shakllantirish, axborot texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi o‘rni, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali ta’lim sifatini oshirish, o‘qitish jarayonini takomillashtirish va innovatsion pedagogik faoliyatni rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

**Tayanch so‘zlar.** Raqamli ta’lim, axborot texnologiyalari, raqamlashtirish, pedagogik jarayon, raqamli kompetensiya, elektron ta’lim, innovatsion texnologiyalar.

В данной статье освещены педагогико-теоретические основы использования современных информационных технологий в процессе цифровизации системы образования. Проанализированы вопросы формирования цифровой образовательной среды, роль информационных технологий в образовательном процессе, а также развитие цифровых компетенций педагогов. Кроме того, раскрыты возможности повышения качества образования, совершенствования процесса обучения и развития инновационной педагогической деятельности посредством использования современных информационных технологий.

**Ключевые слова.** Цифровое образование, информационные технологии, цифровизация, педагогический процесс, цифровая компетентность, электронное обучение, инновационные технологии.

This article highlights the pedagogical and theoretical foundations of using modern information technologies in the process of digitalization of the education system. It analyzes the issues of developing a digital learning environment, the role of information technologies in the educational process, and the development of teachers’ digital competencies. Furthermore, the article reveals the possibilities of improving the quality of education, enhancing the teaching process, and developing innovative pedagogical activities through the use of modern information technologies.

**Key words.** Digital education, information technologies, digitalization, pedagogical process, digital competence, e-learning, innovative technologies.

Bugungi kunda jahon ta’lim tizimida yuz berayotgan tub o‘zgarishlar ta’lim jarayonini tashkil etishning yangi ilmiy-pedagogik yondashuvlarini ishlab chiqishni talab qilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida jamiyatning barcha sohalarida, shu jumladan ta’lim tizimida ham raqamli transformatsiya jarayonlari kuchaymoqda. Ta’lim tizimini raqamlashtirish zamonaviy pedagogik jarayonni yangi bosqichga olib chiqadigan muhim omillardan biridir. Raqamlashtirish jarayoni nafaqat elektron vositalardan foydalanish, balki ta’lim mazmuni, metodlari, boshqaruv tizimi va pedagogik munosabatlarning yangilanishini ham anglatadi [1].

Hozirgi sharoitda ta’lim muassasalari oldida turgan asosiy vazifalardan biri – axborot jamiyatida mustaqil fikrlay oladigan, raqamli vositalardan samarali foydalanadigan va o‘z bilimlarini doimiy rivojlantirib boradigan mutaxassislarni tayyorlashdan iborat.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta’lim jarayoniga kirib kelishi o‘qituvchining faoliyat mazmunini ham o‘zgartirmoqda. Endilikda pedagog faqat bilim beruvchi emas,

balki ta’lim oluvchini mustaqil izlanishga yo‘naltiruvchi, axborot resurslaridan foydalanishni tashkil etuvchi va ta’lim jarayonining boshqaruvchisi sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Raqamlashtirish tushunchasi ta’lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida ta’lim sifatini oshirish, ta’lim oluvchilarning imkoniyatlarini kengaytirish va yangi pedagogik sharoitlarni yaratish jarayonini ifodalaydi. Ta’limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy maqsadi – mavjud pedagogik imkoniyatlarni kengaytirish, ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim muhitini shakllantirishdir.

Pedagogik nuqtayi nazardan raqamli ta’lim muhiti quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

– ta’lim materiallarini elektron shaklda tezkor taqdim etish;

– o‘quv jarayonini individuallashtirish;

– mustaqil ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish;

– masofaviy ta’lim shakllarini rivojlantirish;

– o‘quv natijalarini tahlil qilish va monitoring qilish.

Axborot texnologiyalari ta’lim jarayonida oddiy texnik vosita sifatida emas, balki ta’lim maqsadlariga erishishni ta’minlovchi pedagogik vosita sifatida qaralishi lozim [3]. Pedagogik texnologiyalar sohasida olib borilgan tadqiqotlarda ta’lim jarayonining samaradorligi texnologiyani qo‘llashdan ko‘ra, undan qanday metodik asosda foydalanishga bog‘liqligi ta’kidlangan [2].

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning nazariy asoslari

Axborot vazifasi.

Elektron kutubxonalar, raqamli platformalar va internet resurslari orqali keng hajmdagi bilim manbalaridan foydalanish imkonini beradi.

Rivojlantiruvchi vazifasi.

Ta’lim oluvchilarning ijodiy fikrlashini, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Kommunikativ vazifasi.

O‘qituvchi va ta’lim oluvchi o‘rtasida tezkor aloqa va hamkorlikni ta’minlaydi.

Nazorat vazifasi.

Elektron baholash vositalari orqali bilimlarni aniqlash va monitoring qilish imkonini beradi.

Shu sababli raqamli texnologiyalarni ta’limga joriy etishda asosiy e’tibor texnik imkoniyatlarga emas, balki ularning pedagogik maqsadga muvofiqligiga qaratilishi zarur.

Raqamli ta’lim muhitida pedagogning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish

Ta’lim tizimini raqamlashtirish jarayonida pedagogning kasbiy faoliyatiga qo‘yiladigan talablar ham yangilanmoqda. Zamonaviy o‘qituvchi nafaqat o‘z fanining chuqur bilimdon mutaxassisi, balki axborot texnologiyalaridan pedagogik maqsadlarda foydalana oladigan, raqamli ta’lim vositalarini tanlay va qo‘llay oladigan professional bo‘lishi lozim.

Raqamli kompetensiya pedagogning zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali, maqsadli va xavfsiz foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Mazkur kompetensiya ta’lim jarayonini tashkil etish, o‘quv materiallarini yaratish, elektron resurslardan foydalanish va ta’lim oluvchilarning faoliyatini boshqarish jarayonlarida namoyon bo‘ladi[8].

Pedagogning raqamli kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan tashkil topadi:

Axborot kompetensiyasi – turli elektron manbalardan kerakli ma’lumotlarni izlash, saralash, tahlil qilish va amaliyotda qo‘llash qobiliyati.

Texnologik kompetensiya – kompyuter dasturlari, elektron platformalar va raqamli vositalardan foydalanish ko‘nikmasi.

Metodik kompetensiya – axborot texnologiyalarini o‘quv maqsadlariga mos ravishda tanlash va ta’lim jarayoniga integratsiya qilish mahorati.

Kommunikativ kompetensiya – raqamli muhitda samarali pedagogik muloqotni tashkil qilish qobiliyati.

Axborot xavfsizligi kompetensiyasi – raqamli resurslardan foydalanishda xavfsizlik va axloqiy me’yorlarga amal qilish.

Raqamli kompetensiyaga ega pedagog ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanib, ta’lim oluvchilarning bilim olish faolligini oshiradi. Shu sababli pedagoglarning raqamli tayyorgarligini rivojlantirish ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ta’lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning metodik imkoniyatlar

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta’lim jarayonida o‘qitish metodlarini takomillashtirish, ta’lim mazmunini boyitish va ta’lim oluvchilarning mustaqil faoliyatini rivojlantirish imkonini beradi. Elektron ta’lim platformalari, multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv dasturlar va sun’iy intellekt asosidagi texnologiyalar o‘quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Axborot texnologiyalarining metodik imkoniyatlari quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

– o‘quv materiallarini tushunarli va ko‘rgazmali shaklda taqdim etish;

– murakkab jarayonlarni modellashtirish;

– amaliy mashg‘ulotlarni interaktiv tashkil etish;

– ta’lim oluvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish;

– mustaqil ta’lim faoliyatini rivojlantirish.

Elektron resurslardan foydalanish ta’lim oluvchining faolligini oshiradi. Bunda o‘quvchi tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, balki bilimni mustaqil izlash va tahlil qilish jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi[4]. Shuningdek, raqamli texnologiyalar o‘qituvchiga ta’lim jarayonini monitoring qilish, ta’lim natijalarini tahlil qilish va individual yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish imkonini beradi.

Raqamli ta’lim muhitini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari

Ta’lim tizimida axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun muayyan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish talab etiladi.

Birinchi navbatda, ta’lim muassasalarida zamonaviy raqamli infratuzilma shakllangan bo‘lishi kerak. Kompyuter texnikalari, internet tarmog‘i, elektron ta’lim platformalari va raqamli resurslar ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi zarur.

Ikkinchidan, pedagoglarning axborot texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha malakasini muntazam oshirib borish muhimdir. Chunki texnologiyaning mavjudligi emas, balki undan pedagogik jihatdan to‘g‘ri foydalanish ta’lim samaradorligini belgilaydi.

Uchinchidan, elektron ta’lim resurslarini ishlab chiqishda pedagogik va metodik talablarni hisobga olish lozim. Elektron material oddiy ma’lumotlar yig‘indisi emas, balki ta’lim maqsadlariga xizmat qiluvchi ilmiy-metodik vosita bo‘lishi kerak.

To‘rtinchidan, raqamli ta’lim sharoitida baholash tizimini takomillashtirish zarur. Elektron testlar, monitoring tizimlari va tahliliy vositalardan foydalanish ta’lim sifatini oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, raqamli ta’lim muhitini samarali shakllantirish texnologik infratuzilma, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi, sifatli elektron ta’lim resurslari hamda zamo-

naviy baholash mexanizmlarining o‘zaro uyg‘unligini talab etadi. Ushbu pedagogik shart-sharoitlarning kompleks ravishda ta’minlanishi ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish, ta’lim oluvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish va raqamli jamiyat talablariga mos malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim tizimini raqamlashtirish sharoitida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ta’lim jarayonini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Axborot texnologiyalari ta’lim mazmunini yangilash, o‘qitish metodlarini takomillashtirish va ta’lim oluvchilarning zamonaviy kompetensiyalarini shakllantirish uchun keng imkoniyat yaratadi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga samarali joriy etish uchun pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, raqamli kompetensiyasi va innovatsion faoliyatga tayyorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli ta’lim tizimini raqamlashtirish jarayonida asosiy e’tibor texnologiyalarni joriy etish bilan bir qatorda, ularni pedagogik jihatdan samarali qo‘llay oladigan mutaxassislarni tayyorlashga qaratilishi lozim.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida: PF-6079-son Farmon. – Toshkent, 2020.

2. Беспалко В.П. Слагаеме педагогической технологии. – Москва: Педагогика, 1989. – 192 с.

3. Роберт И.В. Современне информатсионне технологии в образовании: дидактические проблемй и перспективй исползования. – Москва: ИИО РАО, 2010. – 140 с.

4. Полат Э.С., Бухаркина М.Ю. Современне педагогические и информатсионне технологии в системе образования. – Москва: Академия, 2010. – 368 с.

5. Андреев А.А. Дистантсионное обучение: сушчност, технология, организатсия. – Москва: МЕСИ, 1999. – 196 с.

7. Хуторской А.В. Современная дидактика. – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 544 с.

8. Nurmetov X.S. Umumiy o‘rta ta’lim biologiya fani o‘qituvchilarini masofaviy-ta’lim tizimi asosida malaka oshirish texnologiyasini takomillashtirish. Pedagogik ta’lim klasteri: muammo va yechimlar mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman, 25-iyun, 2021-yil, 1341-1346 b.

9. Nurmetov X.S., Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida biologiya o‘qituvchilari uchun ochiq axborot-ta’lim muhitini yaratish va foydalanish kompetensiyalarini takomillashtirish // Inter education & global study. ISSN 2992-9024.– Buxora, 2025. –Vol. 03, – №05. – P. 261-269.

10. Nurmetov X.S., Malaka oshirish tizimida biologiya o‘qituvchilarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyalarini takomillashtirish // Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar. Xalqaro ilmiy-metodik jurnal. p-ISSN: 2181 – 1709, e-ISSN: 2181 – 1717 (Impact Factor: 3,546). – Buxoro, 2024. – № 6. – B. 189-192.

11. Nurmetov X.S., Rasulova O.O. Improving the methodology of using open information educational facilities for biology teachers in the system of professional development // Journal of Pedagogical Developments “Pedagogical Cluster”. ISSN 2956-896X (Impact Factor: 9,625). – Polsha, 2024. –Vol. 02, – №03. – P. 40-46.

**Bosh muharrir:**
Mahmudov Sarvar Yuldashevich

**Bosh muharrir o‘rinbosari v.v.b.;**
**Mas’ul kotib:**
Suyarova Lutfiya Muxiddinovna

**TAHRIR HAY’ATI:**
Xilola UMAROVA, E’zozxon KARIMOVA, Risboy JO‘RAYEV, Xolboy IBRAGIMOV, G‘ayrat SHOUMAROV, Ulug‘bek INOYATOV, Oynisa MUSURMONOVA, Shukurullo MARDONOV, Saidaxbor BULATOV, Barno ABDULLAYEVA, Dilyara SHARIPOVA, Lola MO‘MINOVA, Maqsudjon YULDASHEV, Nilufar ISAQULOVA, Mirodiljon BARATOV, Muhabbat MIRSALIYEVA, Bahodir MA’MUROV, Zair TAXIROV, Sharibboy ERGASHEV, Shaxnoza XALILOVA

**Tahririyat manzili:**

Toshkent shahar Shayhontoxur tumani Navoiy ko‘chasi, 30-uy.
E-mail: xalq_talimi@xtv.uz Tel: (90)994-77-88, (93)528-90-47, (97)776-33-70
t.me/xalqtalimi_jurnali. http://t.me/xalq_talimi_jurnali.

Jurnalga yuborilgan maqolalarga javob qaytarilmaydi, jurnalda e’lon qilingan maqolalardan olingan matnlar ‘‘Xalq ta’limi’’ ilmiy-metodik jurnalidan olindi, deb ko‘rsatilishi shart.

Jurnal 2015-yil 20-martdagi 214/2-sonli qarori bilan OAK ilmiy nashrlari ro‘yxatiga kiritilgan.

“TAFAKKUR NASHRIYOTI” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Shayhontoxur tumani, Navoiy ko‘chasi, 30-uy

Bosishga ruxsat etildi: __.__.____-y. Qog‘oz bichimi 70x100 1/16. Ofset bosma usuli.
Shartli b.t. 12,0. Adadi __ ___ nusxa. – buyurtma.
Bahosi kelishilgan narxda.

Ushbu songa mas’ul – Muhammad Xurshida Tolibovna

Jurnalga taqdim etilgan barcha materiallar https://rustxt.ru/antiplagiat sayti hamda https://t.me/check_antiplagiat_bot da monitoring qilinadi.

© “Xalq ta’limi” jurnali, 2026.